

PS. ALLEHANDA OM VARJEHANDA

Från björkpollen till ginseng

På visit i London hittade jag i biblioteket på Royal Society of Medicine av en slump den trevliga artikeln om Ruth Svensson i Läkartidningen 25/99, där det berättas en historia om ett märkligt urinsediment som väcker ljusa minnen från en gången tid. Historien är förvisso sann, och underläkaren fortsatte via Odense, Bryssel och London till Hong Kong och den medicinska fakulteten vid det kinesiska universitetet.

Nu till historien, som utspelade sig under mitt första år på c-lab vid Akademiska sjukhuset i Uppsala. Historien har en förhistoria.

Laboratoriet var inhyst i en äldre byggnad med lång och mångskiftande historia och kallades därför oftast Gustav Vasas forskningsinstitut. På vinden hade många äldre analysinstrument samlats, bl a den apparat som Arne Tiselius byggde för sina första försök med fri elektrofores av proteiner och som han välvilligt hade lånat ut till sjukhuset för »klinisk prövning» på 1950-talet.

Den som ansvarade för försöken var docenten Gunnar Wallenius. Det var därför naturligt att hans plasma analyserades som den första så snart som elektroforesapparaten, en nära två meter lång optisk bänk med ett stort vattenbad och u-rör för den fria elektroforesen, hade monterats upp.

När analysresultaten förelåg visade det sig att Gunnars plasma innehöll en liten fraktion på albuminets plats och ett kraftigt band på gammaglobulinets plats. Det var därför med blandade känslor som jag bad Tiselius om en tolkning, differentialdiagnosen kunde ju vara myelom.

Tiselius behövde bara kasta en blick på glasplåten med elektroforesmönstret för att genast brista ut i skratt: »I mitt system kommer plasmabandet ut i omvänd ordning. Resultatet är alldeles

normalt.» Gunnar Wallenius berättade historien för oss unga underläkare som ett exempel på att man alltid skall fråga om man inte vet.

Den dagen som det märkliga urinsedimentet dök upp hade ljuvligt försommarväder nått Uppsala efter en ovanligt dystert vår. Den laboratorie-sköterska som tog hand om de centrifugerade och avhållda urinproven för senare mikroskopi – ett underläkarjobb – kunde därför inte motstå frestelsen att låta fönstret stå på glänt för att släppa in frisk luft och doften av skir grönska.

Vem tänkte på björken som stod där i solljuset och öppnade sina hängen? Inte jag och inte Gunnar Wallenius, som efter en lång titt i ett av urinsedimenten också gick bet på att klassificera de märkliga strukturerna. Men han visste vem man skulle fråga! Svaret kom som vi vet snabbt från Ruth Svensson: »Björkpollen – var god stäng fönsterna.»

Det finns även andra beröringspunkter i artikeln. Som konsultläkare i klinisk kemi vid Samariterhemmet i Uppsala

Björk med hängen ur Flora Danica. (Monika Björk. Florans konstnärer, Prisma 1999).

under 1960-talet diskuterade jag ofta tolkningar av laboratorieresultat med Runar Brenning, kunnig och klok medicinöverläkare där. Vi träffades också som bröder i OD, där jag kunde lyssna till hans ljusa tenorstämma.

Magnus Hjelm
Hong Kong

Så blev historien vår

Magnus Hjelm undrar hur Ruths björkpollenhistoria från 50-talet blev vår. Vi har nu gjort våra efterforskningar! Historien berättades för en släkting till oss som tillika är kollega till professor Hjelm. Det skedde i mitten av 1990-talet på buss 804 mellan Västerås och Uppsala efter en kongress i klinisk kemi.

Vår släkting fick en trevlig pratstund på bussen med en entusiastisk kemist som redogjorde för det underliga urinsedimentet och Ruths order: »Björkpollen – var god stäng fönsterna.»

Den kliniske kemisten kunde inte veta att den han talade med hette Torsten Brenning, som hade en faster med namnet Ruth Svensson! Och kemisten var – ja, just det – professor Hjelm. Vi har fått den fina släkthistorien från Torsten!

Således: Vi tackar professor Hjelm för att han en gång i tiden blev källan till den bevarade episoden. Det är nog tveksamt om Ruth med sin försynta läggning hade sagt något.

Bengt Järhult *Johannes Järhult*
Ryd Gränna